

Keskkonnaministeerium

keskkonnaministeerium@envir.ee

Meie: 10.06.2021 nr 1-2/21/5096

Metsanduse arengukava tööversioonist

Täname võimaluse eest jagada omi tähelepanekuid vastavaldatud metsanduse arengukava tööversioonile. Esitame alljärgnevalt Eesti Keskkonnaühenduste Koja metsaekspertide peamise tagasiside, nii palju kui tutvumiseks antud äärmiselt lühike tähtaeg seda võimaldas.

Ühiskondlik kokkulepe on jätkuvalt vajalik

Esmalt avaldame nõrdimust, et loobutud on plaanist arengukava koostamisega jõuda ühiskondliku kokkuleppeni, mis MAKi koostamise alustamisel oli Keskkonnaministeeriumi selge soov ja sõnum avalikkusele. Toonase ajaga võrreldes on meie hinnangul metsandust puudutavates küsimustes pingeid, lahkkelisid ja ebakindlust veelgi rohkem ning seepärast oleks äärmiselt oluline püüelda metsanduse arengukavas ühiskondliku kokkuleppe poole. Järjepidevat tegutsemist, selget õigusruumi ning stabiilsust vajaksid nii loodusväärtuste hoidmine, sotsiaalsete ja kultuuriliste funktsioonide tagamine kui ka metsaga seotud majandusharud.

Seetõttu on kahetsusväärne, et uue juhtkogu töösse ei ole vastavalt metsaseaduse § 7 lõikele 4 kaasatud metsandusega tegelevaid uurimisasutusi ning olulisi metsandusega seotud huvigruppe. Eriti taunimisväärne on asjaolu, et juhtkogus puudub metsaelustiku asjatundja. Elurikkuse kriisi ning metsaelustikuga seotud probleeme arvetsades on see väga tõsine puudus. Arengukava tööversiooni huvigruppidele tuvustamise lühike etteteatamise aeg (üks tööpäev) ning kommentaaride saatmiseks antud lühike tähtaeg (kümme päeva) annavad paraku sõnumi, et huvigruppide sisulist panust ei soovita.

Ei selgu, millist metsanduse tulevikku soovime

MAKi eelnõust ei ole aru saada, millise metsanduse Eesti siiski valida kavatseb. Metsanduse arengukava on suure avalikkuse tähelepanu all ning läheb kinnitamiseks Riigikogusse. Eesti metsanduse ees seisvate väljakutsete ja valikute üle sisukalt arutlemiseks peab metsanduse arengukava eelnõu selgelt välja joonistama erinevate võimalike valikute mõjud eri valdkondadele. Arukas viis selleks oleks koostada tervikstsenaariumid, nõnda nagu see oli plaanitud metsanduse arengukava koostamise varasemas plaanis. Praeguse tööversiooni põhjal oleks ülimalt keeruline pidada sisukat ühiskondlikku või poliitilist debatti, ometi ootus just selleks on suur.

Puudu on lahendused lähteülesandes sõnastatud probleemidele ning huvirühmade aruteludel saavutatud konsensused

Tööversiooni tutvustuses viitas Keskkonnaministeeriumi esindaja riiklikele suunistele kujundada arengukavasid üldisemaks ja vältida detailsust. Selline suunis on mõistetav, ent

mõistetamatuks jääb selle lähenemise rakendamise viis kommenteerimiseks saadetud metsanduse arengukava tööversiooni juures.

Metsanduse arengukava lähteülesanne sisaldab 101 metsandusliku probleemi täpset kirjeldust, ent need ei kajastu kuidagi tutvustatud tööversioonis. Samuti pole arvesse võetud kõiki huvirühmade vahel konsensuslikult kokku lepitud lahendusi neile probleemidele. Näiteks kokkulepe “Looduskaitseliste instrumentide loomine häiringualade elustiku kaitseks, millele eelneb vajaduse analüüs”, milles sündis huvirühmade koosmeel mais 2019, ent millele ei leia tööversioonist ühtegi viidet.

On ka juhtumeid, kus huvirühmade aruteludel suure töö tulemusel sündinud kokkulepped on leidnud vähesel määral kajastamist, ent seda on tehtud muudetud ja lühendatud kujul. Hoolega sõnastatud kokkuleppes “Väärtuslike metsaalade säilitamiseks inventeerida kiiresti ja/või võimalikult kuluefektiivselt kõik vääriselupaigad riigi- ja erametsas” on alles jäänud kaks sõna: “Inventeeritakse [kaitstavad alad ja] vääriselupaigad.” Sellised lühendused ei viita üldistamisele, vaid oluliste määratluste ja kohustuste vältimisele. Samas metsanduse arengukava, mis ei sea konkreetseid sihte ega otseselt millekski ei kohusta, ei ole tarvis koostada.

Nende näidete valguses palume hoolikalt üle vaadata kõik senised huvirühmade ja varasema juhtkogu materjalid ning [Eesti Keskkonnaühenduste Koja \(EKO\) poolt varem saadetud lahendustepanekud](#) lähteülesande juures olnud probleemidele.

Optimaalsete raiemahtude puudumine

Tööversiooni lugedes jääb teravalt silma optimaalsete raiemahtude puudumine. Nende lisamine hilisemas etapis pole õigustatud, sest vahetult enne mõjuhindangu protsessi algust ei saa huvipooled nende üle enam sisukalt debateerida ilma, et see tooks kaasa võimaliku mõju hindamise enda venimist. Sellise ülekaalukalt paljusid huvigruppe puudutava küsimuse otsustamise jätmine suvekuudele on halb praktika. Palume arengukava tööversioonile koheselt lisada optimaalne raiemaht alanud kümnendil ning eemaldada ebamäärasus, mis viitab selle küsimuse edasilükkamisele lausa kümneteks aastateks. Olgu siin näiteks lk 6 leitav: “Ebaühtlase vanuselise jaotuse puhul tuleb lühemas (10-20 aastat) perspektiivis otsustada seda, kas soovitakse küpsete ja valmivate puistute tarbimisväärtust realiseerida (püüdes raiemahtu suunata küpsusraiele lähemale) võimalikult optimaalselt või mitte. Samuti seda, et kas ja kuidas liigutakse metsade ühtlasema vanuselise jaotuse poole.” EKO hinnangul peab olema raiemaht selline, mis hoiab ära metsa puidutagavara vähenemise ning Keskkonnaagentuuri hinnangul on selline raiemaht maksimaalselt 6,6 miljonit tihumeetrit uuendusraietest, millele lisandub hooldusraietest saadav puit.

Kasutatavad taustaandmed on eksitavad

Tööversioon kasutab eelmise kümnendi arengute kirjeldamiseks peamiselt 2011-2018 aastate keskmisi näitajaid. Selliselt jätab taustakirjeldus vajaliku tähelepanuta kümnendi teisel poolel oluliselt kasvanud raiemahu ning prognoositud tagavara ja ka 2020. a andmetes ilmsiks tulnud tagavara märkimisväärse vähenemise. Viimastega on omakorda seotud olulised keskkonnamõjud, mis tuleb arengukava meetmeid planeerides kindlasti arvesse võtta.

Tähelepanu vajavad ökoloogilised probleemid

Nagu eespool märgitud, ei paista tööversioonist välja lähteülesande juures olnud 101 probleemi käsitlemine ja lahendused. Meie jaoks on jätkuvalt olulised võimalikult kiired, sihitud ja täpselt sõnastatud lahendused järgmistele probleemidele:

1. Vähene teadlikkus metsa süsinikuvaru ja –sidumise osas;
2. Seni reformimata riigimaade RMK-le üleandmisel või müümisel ei inventeerita loodusväärtusi, mistõttu kõrge kaitseväärtusega alad võivad sattuda raiesse;
3. Raiete käigus vähenevad metsas surnud puidu kogused ja metsa heterogeensus;
4. Metsamaastike ruumiline planeerimine ökoloogiliste eesmärkide täitmiseks on ebapiisavalt väljaarendatud;
5. Metsaraiet ruumiliselt ei planeerita, mistõttu kannatab nii metsamaastikesisene kui -vaheline sidusus;
6. Metsakuivendusel on tugev negatiivne mõju märgadele metsa- ja sookooslustele, vee-elustikule, kaldakooslustele ning see hoogustab kliimamuutusi;
7. Rasketehnika piirangute kehtestamise vajadus mullastiku ja alusmetsa kaitseks;
8. Metsas teatud sünteetiliste pestitsiidide (nt glüfosaatide) kasutamine võib ohustada ökosüsteeme;
9. Pärast raieid metsa säilik- ja põlispuude jätmise praktikad ei ole piisavad metsaelustiku säilimiseks tulevases metsapõlvkonnas;
10. Metsalindude arvukus kahaneb;
11. Piiranguvõndite eesmärk, funktsioon ja majandamisjuhised on ebaselged;
12. Eesti metsades on vanu loodusmetsi alles vaid 2% metsamaast (Aastaraamat Eesti Mets 2016), millest ca 40% on range kaitseta;
13. Vääriselupaigad on osaliselt inventeerimata ja hävivad;
14. Metsade raiejärgne uuendamine erametsades ei ole piisav metsade efektiivse süsiniku sidumise seisukohalt;
15. Ohustatud metsaliikide kohta puudub neid arvestavate metsandusotsuste tegemiseks vajalik ülevaade;
16. Metsade vooluveekogude ökoloogiline seisund on halb;
17. Esimese rinde väärislehtpuude (tamm, pärn, vaher, jalakas, künnapu) vähesus ohustab nendega seotud liike ja kooslusi;
18. Nõmmemetsade majandamine ja kaitse ei ole sealse elustiku säilimiseks optimaalne, võttestik vajab planeerimist lähtuvalt looduslikust häiringurežiimist;
19. Metsade majandamine on ühendamata puisniitude ja –karjamaade loodusväärtuste kaitsega;
20. Mõnedes metsaökosüsteemides ei ole varem kasutatud metsakasvatuse võttestik alati olnud ökoloogiliselt jätkusuutlik, senisest rohkem tuleb arvestada võimalike kliimamuutuste mõjudega;
21. Metsa loodusväärtuste hoidmise finantsmehhanism ei ole piisav, jätkusuutlik ja õiglane;
22. Vanade haavikute elustik on perspektiivis ohustatud;
23. Looduslike häiringualadega seotud elustik on ohustatud;
24. Raiete kontsentreerumine nii asukoha kui puuliikide mõttes toob kaasa elupaikade killustumise ja kohati ka isolatsiooni;
25. Riigi kogutavad andmed ei ole kohati piisavad, et langetada teatud metsaökoloogiat puudutavaid metsanduslikke otsuseid;
26. Eesti metsades talletatud süsinikuvaru ja sidumine võivad väheneda;

27. Eesti metsade majandamine ja maakasutus ei pruugi olla metsade süsinikuvaru seisukohalt optimaalne, samas kui eesmärk võiks olla metsade süsinikuvaru ja sidumisvõime suurendamine;
28. Teadmised kliimamuutustega paremini kohanevate puuliikide ning vajaliku geneetilise mitmekesisuse kohta on ebapiisavad;
29. Metsakaitse meetmed kliimamuutuste mõjude vähendamiseks on ebapiisavad (patogeenid ja häiringud);
30. Ökosüsteemi teenuste turupõhised mudelid puuduvad;
31. Metsa raadamise mõju ei kompenseerita.

Samuti on oluline, et lahendust otsitakse ka töögrupis püstitatud, ent konsensust mitte saavutanud probleemidele:

1. Praeguste raiemahtude säilitamine sotsiaalsel ja majanduslikel põhjustel võib ohustada metsade ökoloogilisi väärtusi mitmekümne aasta pärast;
2. Raiemahtude alandamise vajadus liigirikkuse ja kliima kaalutlustest lähtuvalt;
3. Kui raiemaht ohustab ökoloogilisi väärtusi, siis ei ole võimalik seda operatiivselt tuvastada ja sekkuda;
4. Riik ei toeta ega suuna loodushoidlikku metsamajandust;
5. Eestis antav metsanduslik kõrgharidus ei hõlma piisavalt ökoloogilisi ja loodusväärtusi;
6. Lageraiekeskne metsamajandus ohustab elurikkuse säilimist;
7. Raiemahud on tasemel, mis metsade vanuselise struktuuri muutuste kaudu ohustab elurikkust ja võib ohustada teisi metsade ökoloogilisi funktsioone.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Tarmo Tüür

Eestimaa Looduse Fondi juhatuse esimees